

HEMBYSE ARCHEOLOGIE

Oostende, Mispelplein

ONDERZOEKSRAPPORT HEMBYSE ARCHEOLOGIE

Nr. 44

ONDERDEEL 3: PROGRAMMA VAN
MAATREGELEN
VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE
BODEM
Bureaustudie

De Smaele Bart & Pieters Hadewijch

2019

INHOUDSOPGAVE

1	ADMINISTRATIEVE FICHE	3
2	INLEIDING	4
2.1	Juridisch kader	4
2.2	Onderzoeksopdracht	5
3	GEMOTIVEERD ADVIES	8
3.1	Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek.....	8
3.2	Impactbepaling van de geplande werken	9
3.3	De waardering van de site.....	10
3.4	Bepaling van de maatregelen	11
4	PROGRAMMA VAN MAATREGELEN.....	12
4.1	Vraagstelling en onderzoeksdoelen	12
4.2	Onderzoeksstrategie en -methode.....	13
4.3	Onderzoekstechnieken	14
4.4	Afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk.....	14
4.5	Randvoorwaarden.	14
5	BESLUIT	15
6	LIJST VAN GEBRUIKTE GRONDPLANNEN.....	16
7	LIJST VAN FIGUREN.....	17

1 ADMINISTRATIEVE FICHE

Projectcode Onroerend Erfgoed	2018E187
Onderzoeksgebied	Oostende, Mispelplein
Grootte onderzoeksgebied	35855,37 m ² (bodemingreep: 100%, exclusief de zone voor latere ontwikkeling)
Ligging	Prov. West-Vlaanderen, Gemeente Oostende, Deelgemeente Stene, Mispelplein 10.
Lambert 72-coördinaten (m)	(N): X 48016,875 ; Y 211872,901 meter (Z): X 48177,742 ; Y 211597,733 meter
Kadaster	Afdeling: 9 Sectie: B Percelen: 476S2, 478A7, 476R2, 476T2, 719A openbaar domein
Initiatiefnemer	Zie privacyfiche
Uitvoerder	Hembyse Archeologie
Interne projectsigle Hembyse Archeologie	OOS-MIS
Type onderzoek	Archeologienota (bureaustudie)
Verantwoordelijke uitgever van het onderzoeksrapport	Hembyse Archeologie
Plaats en jaar van uitgave	Gent, 2019
Wettelijk depot	ISSN 2566-2732
Bibliografische referentie	De Smaele B. & Pieters H. 2019. <i>Archeologienota voor het onderzoeksgebied Mispelplein te Stene, Oostende</i> , Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 44., Gent.
Termijn van het onderzoek	7 werkdagen
Betrokken actoren en specialisten met vermelding van rol/functie	Hadewijch Pieters/erkend archeoloog/veldwerkleider Bart De Smaele/erkend archeoloog Hembyse BVBA/erkend archeoloog
Gecontacteerde regiospecialisten	Marnix Pieters (AOE), Dries Tys (VUB)
Resultaten	17 ^e -eeuwse kreek, 20 ^e -eeuws vliegplein
Huidige aanbeveling	Geen verder onderzoek
Bewaarplaats archief	Hembyse Archeologie
Van toepassing zijnde Onroerenderfgoeddepot	Er is geen erkend depot van toepassing.
Opmerkingen	Nvt.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.

2 INLEIDING

2.1 Juridisch kader

Op 4 mei 2018 werd Hembyse Archeologie de opdracht verleend om het archeologisch kennispotentieel van een te verkavelen gebied langs het Mispelplein te Stene (Oostende) te onderzoeken, dit conform het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. In eerste instantie is een historische bureaustudie¹ uitgevoerd om de principiële haalbaarheid van het project na te gaan. Vervolgens werden de resultaten van deze historische bureaustudie verwerkt in een archeologienota die als dusdanig kan toegevoegd worden aan de omgevingsvergunningsaanvraag.

De archeologienota bestaat in zijn geheel uit drie delen:

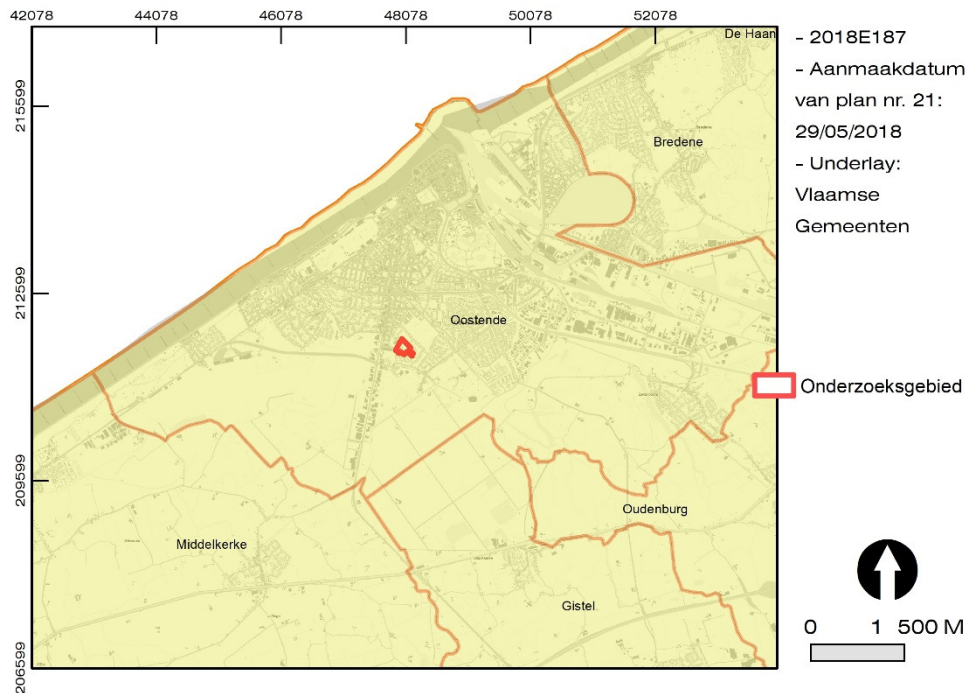
1. Privacyfiche (niet publiek beschikbaar)
2. Het Verslag van Resultaten
3. Het Programma van Maatregelen

Voorliggend document is het derde onderdeel, namelijk het **Programma van Maatregelen**. Hierin worden de maatregelen beschreven om het kennispotentieel van het onderzoeksgebied definitief vast te stellen. Dit gebeurt op basis van de gegevens uit het Verslag van Resultaten.

¹ *De Smaele & Pieters, 2018.*

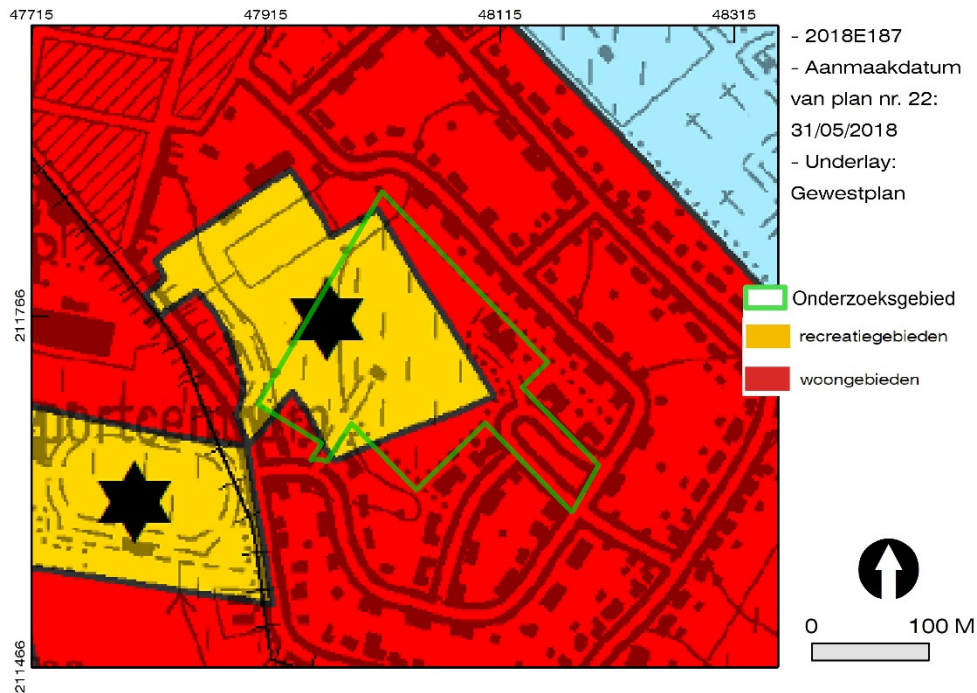
2.2 Onderzoeksopdracht

Het onderzoeksgebied waarvoor een archeologienota dient te worden opgemaakt bevindt zich in het Vlaamse Gewest, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Oostende, deelgemeente Stene, tussen de Steensedijk en het Mispelplein.

Figuur 1. Situering van het volledige onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse Gemeenten.

Het onderzoeksgebied bevindt zich volgens het Gewestplan binnen woongebied (code 0100) en een gebied voor dagrecreatie (code 0401). De geplande werken (cf. infra) volgen de contouren van het gewestplan.

Figuur 2. Situering van het volledige onderzoeksgebied ten opzichte van het Gewestplan.

Het Gewestplan is een verouderd planningsinstrument dat enkel nog van kracht is op die plekken waar het niet vervangen werd door een nieuwer plan. De meest recente gewestplannen dateren van het jaar 2000. Hierna zijn de bestemmingen van het gewestplan op vele plaatsen gewijzigd door de opmaak van “ruimtelijke uitvoeringsplannen” (RUP). De situatie voor het huidige projectgebied blijft echter ongewijzigd.

Concreet is getracht vast te stellen of een archeologische site binnen het projectgebied aanwezig is en wat de karakteristieken en de bewaringstoestand hiervan zijn. Tevens werd de impact van de toekomstige werken op de ondergrond en het eventueel archeologische erfgoed vastgesteld.

De resultaten van dit onderzoek laten toe een gemotiveerd advies te formuleren met betrekking tot de vervolgstategie en de methodiek hiervan. De bureaustudie kan worden gedistilleerd tot onderstaande basisonderzoeksvragen:

- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande landschappelijke en geologische bronnen aangaande de bewaringstoestand van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed?*
- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande historische en archeologische bronnen over het aanwezige archeologisch erfgoed?*

- *Wat is de impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed?*
- *Is verder onderzoek noodzakelijk? Zo ja, welke is de te volgen strategie?*

Deze betrachting is vervat in het Verslag van Resultaten. In onderstaand onderdeel wordt de volledigheid van dit verslag getoetst en worden de vervolgstappen (= de maatregelen) voor het onderzoeksgebied uitgelegd: er is geen verder onderzoek op de site noodzakelijk.

3 GEMOTIVEERD ADVIES

3.1 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Het onderzoek kadert in de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden. Het uitgevoerde vooronderzoek dat in het Verslag van Resultaten is verwerkt, is een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem in de vorm van een bureaustudie.

Het bureauonderzoek/bureaustudie zelf kon volledig worden uitgevoerd:

- het plangebied kon worden afgebakend, zowel landschappelijk als kadastraal
- reeds verstoorde zones zijn in kaart gebracht (tevens middels controleboringen !)
- de gekende ecologische en aardkundige data zijn geïnventariseerd
- de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren van het onderzoeksgebied zijn geïnventariseerd
- het betreft een archeologienota in het kader van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden, waarbij de geplande bodemingrepen in kaart zijn gebracht (integrale verstoring)
- de vervolgstategie werd opgesteld

Het bureauonderzoek heeft, in zijn huidige vorm, de mogelijkheid geboden een historisch en archeologisch overzicht van het projectgebied te schetsen en om de gepaste maatregelen –enkel indien er aanwijzingen zijn voor bewaarde archeologische sites- voor het verdere verloop van het archeologische traject uit te tekenen.

3.2 Impactbepaling van de geplande werken

Op basis van de inzichten, verworven in de geplande werken binnen het projectgebied, kan worden gesteld dat de impact van de geplande werken bestaat uit een integrale verstoring, op basis van het feit dat het gaat om een verkaveling van gronden.

De geplande werkzaamheden binnen het onderzoeksgebied behelzen de nieuwbouw van een appartementsgebouw met bovengrondse garage. Dit omvat:

- de afbraak van de bestaande bebouwing.
- Het bouwrijp maken van het terrein
- de aanleg van nutsleidingen
- de bouw van woonunits

De geplande bodemingrepen vinden echter plaats in een gebied dat tijdens het Beleg van Oostende op (natuurlijke wijze) is uitgeschuurd door de werking van het zeewater. Dit is bevestigd in de controleboringen en in jongere tijden is het gebied omgezet tot akkerland. De impact op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed is beperkt tot onbestaand. Er dienen dus geen maatregelen genomen te worden teneinde archeologische waarden vast te stellen, te registreren en waarderen, of te behoeden van vernietiging. Zie *§Programma van Maatregelen*.

3.3 De waardering van de site

Op basis van de gegevens uit het verslag van resultaten kan worden gesteld dat:

1. Het onderzoeksgebied bevindt zich binnen de historische polders van Oostende, die gekenmerkt worden door landbouwgebied op een voormalig gebied van slikken en schorren.
2. Dit gebied van slikken en schorren bestond minstens sinds 1570 en werd bewoond door slechts enkele schapenboeren.
3. Het onderzoeksgebied bevindt zich ten noorden van de Steensedijk, een mogelijk laatmiddeleeuwse dijk die de polders en de schorren van elkaar scheidt.
4. Vermoedelijk tijdens het Beleg van Oostende is binnen het onderzoeksgebied een brede en diepe kreek ontstaan, wiens erosieve kracht de oudere bodemhorizonten heeft geërodeerd.
5. Dit betekent dat de kans op het aantreffen van het (Holocene basis-)veen, bedekt door jongere mariene sedimenten, zo goed als onbestaand is en dat ook de archeologische sporen die in deze lagen aanwezig zouden kunnen geweest zijn, geërodeerd zijn. De veenlagen die ten noorden van het onderzoeksgebied in de DOV-boringen en de landschappelijke boringen (onderzoek van Ruben Willaert) op een diepte van 3,5 tot 4 meter onder het maaiveld zijn aangetroffen, zijn binnen het huidige onderzoeksgebied hoogstwaarschijnlijk door de getijdengeul langs de Steensedijk geërodeerd.²

10

Op basis van deze data kan dus worden gesteld dat de kans op de aanwezigheid van goed bewaarde archeologische sporen en structuren zeer laag is.

² Hierbij moet worden vermeld dat de aanwezigheid van archeologische sites niet noodzakelijk verbonden is aan de aan- of afwezigheid van het veen. Dit is gebleken in het vooronderzoek Bredene-Centrumplein (De Smaele & Pieters, Hembyse Onderzoeksrapport 67). Deze laatste is echter een zeer specifieke situatie (zandwadplaat ?) en de mate van erosie in de erosiegeul te Stene is van die aard dat de kans op het aantreffen van een gedeeltelijk bewaarde archeologische site zeer klein tot onbestaand is.

3.4 Bepaling van de maatregelen

Binnen het projectgebied zal het bodemarchief door de verkaveling verstoord worden, waardoor strikt gezien een behoud van het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed in situ niet mogelijk is. Gezien het feit echter dat het verslag van resultaten aangetoond heeft dat de kans op het aantreffen van goed bewaarde archeologische sporen zeer laag is, worden verdere maatregelen niet noodzakelijk geacht. De impact van de werken op het archeologisch kennispotentieel en dus het verlies aan historische en archeologische kennis is verwaarloosbaar.

4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

4.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het doel van de bureaustudie was een inzicht te verkrijgen in het archeologisch potentieel van het projectgebied, alsmede de impact van de geplande werken op het archeologische erfgoed in te schatten. Aldus kan een advies gevormd worden voor de vervolgstategie op de projectlocatie.

Aan de hand van de ingezamelde data kan gesteld worden dat de verwachting met betrekking tot alle periodes zeer laag is. Bijgevolg worden verdere maatregelen niet noodzakelijk geacht en dienen geen verdere onderzoeksvragen te worden gesteld.

4.2 Onderzoeksstrategie en -methode

De onderzoeksstrategie wordt bepaald als een traject van verschillende onderzoeksmethodes, waarbij dient te worden afgewogen of deze individuele methodes mogelijk, nuttig, schadelijk en/of noodzakelijk zijn. Onderstaande tabel geeft de mogelijke onderzoeksmethodes weer.

Soort onderzoek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Evaluatie
Bureauonderzoek	JA	JA	NEE	JA	Is reeds uitgevoerd.
Archiefonderzoek	JA	NEE	NEE	NEE	Kan op bouwhistorisch vlak nuttige informatie opleveren, maar biedt geen meerwaarde voor de archeologische verwachting van het projectgebied. Biedt geen aanvullende informatie met betrekking tot oudere sporen.
Geofysisch onderzoek	JA	NEE	NEE	NEE	De aanwezigheid van de erosiegeul kan worden vastgesteld worden, maar deze is reeds goed gekend uit het historisch kaartenmateriaal..
Veldkartering	NEE	NEE	NEE	NEE	De bodembedekking laat dit niet toe.
Landschappelijke boringen	NEE	NEE	NEE	NEE	Mogelijk, maar er zijn geen aardkundige indicatoren die een vraagstelling mogelijk maken die door landschappelijke boringen dient te worden beantwoord.
Verkennde en waarnemende archeologische boringen	NEE	NEE	NEE	NEE	Mogelijk, maar er zijn geen aardkundige indicatoren die een vraagstelling mogelijk maken die door verkennde archeologische boringen dient te worden beantwoord.
Proefsleuven/ proefputten	NEE	NEE	NEE	NEE	Zeer lage kans op het aantreffen van goed bewaarde archeologische sporen. Hoge logistieke kosten voor aanleggen van sleuven tot op diepte onder de jongste mariene sedimenten en droogzuiging van de sleuven (BATNEEC-principe).
Andere	NEE	NEE	NEE	NEE	Nvt.

Op basis van deze evaluatie en de reeds uitgevoerde onderzoeken, kan gesteld worden dat geen verder onderzoek op de site noodzakelijk is.

4.3 Onderzoekstechnieken

Niet van toepassing.

4.4 Afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk

Alle afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk, de geldende wettelijke basis voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek in Vlaanderen, moeten worden gemeld en gemotiveerd.

In het Programma van Maatregelen voor dit onderzoeksgebied worden geen afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk voorzien.

4.5 Randvoorwaarden.

Op basis van de beschikbare data kan worden gesteld dat de kans op het aantreffen van archeologische resten die een potentieel op kenniswinst herbergen, zo goed als nihil is. Er wordt geen verder onderzoek geadviseerd en het opnemen van randvoorwaarden bij de omgevingsvergunning is niet noodzakelijk.

Na het bekomen van de omgevingsvergunning voor de geplande bouwwerken is de melding van archeologische toevalsvondsten wettelijk verplicht (artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013).

5 BESLUIT

Naar aanleiding van de geplande verkaveling van een voormalig sportcomplex aan het Mispelplein te Stene (Oostende) is door Hembyse Archeologie onderzocht wat het archeologisch kennispotentieel van de site is en wat de te nemen maatregelen zijn om dat kennispotentieel te vrijwaren voor vernietiging.

Het historisch kaartenmateriaal duidde op een situatie waarbij het onderzoeksgebied ten noorden van de Steensedijk tot aan het Beleg van Oostende waarschijnlijk een slikken- en schorregebied was. In dit gebied dooradert de zee middels vertakte getijdengeulen een gebied dat al sinds het einde van de Romeinse periode sterk door de zee wordt beïnvloed. Voorafgaand was er een uitgestrekt veenmoeras aanwezig, dat sinds het begin van het Holoceen was gegroeid. Op de veraarde delen van dit veen was bewoning mogelijk. Indien deze veenpakketten door mariene sedimenten zijn afgedekt, is het aantreffen van archeologische sporen en structuren in deze oude bodemhorizonten mogelijk.

In het geval van het onderzoeksgebied aan het Mispelplein is het echter zo dat na het Beleg van Oostende er een brede kreek aanwezig was, wiens erosieve kracht de oudere pakketten heeft geërodeerd. De beschikbare geologische data, alsook de controleboringen, bevestigen deze vaststelling.

Bijgevolg kan besloten worden dat de kans op het aantreffen van archeologische sporen en structuren binnen het onderzoeksgebied klein tot onbestaand is. Een prospectie met ingreep in de bodem wordt dan ook niet noodzakelijk geacht.

6 LIJST VAN GEBRUIKTE GRONDPLANNEN

PLAN NR	Onderwerp	Analoog/digitaal aangemaakt
NR 01	Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse Gemeenten	digitaal
NR 02	Situering van het projectgebied op het Gewestplan	digitaal

7 LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1. Situering van het volledige onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse Gemeenten.	5
Figuur 2. Situering van het volledige onderzoeksgebied ten opzichte van het Gewestplan.	6

Hembyse Archeologie is een handelsnaam van Hembyse bvba.

Maatschappelijke zetel: Kastanjestraat 26, 9000 Gent

BTW: BE 0677.720.687

IBAN: BE25890214307282

BIC: VDSP BE 91

Tel. 0032 472 89 97 66

E-mail: info@hembyse.net

Website: www.hembyse.net

